

Διεθνής
Ηλεκτρονική Περιοδική Έκδοση

Πολιτικές και Κοινωνικές Επιστήμες

Πάτρα, Ιούλιος 2025 / Τεύχος 25
Εκδότης: Παντελής Γεωργογιάννης
ISSN: 2459-2862

Διεθνής
Ηλεκτρονική Περιοδική Έκδοση
με κριτές

Πολιτικές
και
Κοινωνικές Επιστήμες

Τεύχος 25

Πάτρα, Ιούλιος 2025

Title: Πολιτικές και Κοινωνικές Επιστήμες

ISSN: 2459-2862

σ.σ. 25 σχήμα 17,5 X 25 εκ.

Εκδότης:

Παντελής Γεωργογιάννης
Αντ. Οικονόμου 8, 26504 - Αγ. Βασίλειος, Πάτρα Αχαΐας
Tel/Fax: 2613019948
website: <http://politika.inpatra.gr>
email: politika@inpatra.gr

Γραμματεία:

Νικολακοπούλου Δήμητρα, Φιλόλογος, Κοινωνική Λειτουργός

Copyright ©:

Παντελής Γεωργογιάννης
Απαγορεύεται η μερική ή ολική αναδημοσίευση του έργου αυτού, καθώς και η αναπαραγωγή του με οποιοδήποτε άλλο μέσο, χωρίς σχετική άδεια του κατόχου του Copyright.

Πολιτική δημοσίευσης άρθρων:

Η Διεθνής Ηλεκτρονική Περιοδική Έκδοση «*Πολιτικές και Κοινωνικές Επιστήμες*» δημοσιεύει άρθρα τα οποία έχουν υποστεί διαδικασία τυφλής κρίσης. Ωστόσο, οι απόψεις που εκφράζονται σε κάθε άρθρο απηχούν εκείνες των συγγραφέων και δεν είναι απαραίτητως αποδεκτές από την Συντακτική Επιτροπή.

Πολιτικές και Κοινωνικές Επιστήμες

Περιοδική έκδοση
Για την επιλογή της ύλης εφαρμόζεται το σύστημα της τυφλής κρίσης

Διευθυντής σύνταξης

Γεωργογιάννης Παντελής, τ. Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών

Συντακτική Επιτροπή

Κεδράκα Κατερίνα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Τμήματος Μοριακής Βιολογίας και Γενετικής Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης

Παναγιωτόπουλος Δημήτρης, Καθηγητής Αθλητικού Δικαίου ΤΕΦΑΑ Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Πανταζής Σπύρος, Ομότιμος Καθηγητής Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Επιστημονική Επιτροπή

Αλεξιάς Γιώργος, Καθηγητής Κοινωνιολογίας της Υγείας και του Σώματος Τμήματος Ψυχολογίας Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών

Αναστασιάδου Σοφία, Καθηγήτρια Στατιστικής και Εκπαιδευτικής Έρευνας Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

Baros Wassilios, Professur für Bildungsforschung, Universität Salzburg

Γαλανάκη Ευαγγελία, Καθηγήτρια Αναπτυξιακής Ψυχολογίας Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Γεωργίου Θεόδωρος, Καθηγητής Τμήματος Κοινωνικής Διοίκησης και Πολιτικής Επιστήμης Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης

Ηλιοφότου-Μένον Μαρία, Καθηγήτρια Εκπαιδευτικής ηγεσίας και Οικονομικών της Εκπαίδευσης Τμήματος Επιστημών της Αγωγής Πανεπιστημίου Κύπρου

Κουζής Γιάννης, Καθηγητής Εργασιακών Σχέσεων Τμήματος Κοινωνικής Πολιτικής, Κοσμήτορας Σχολής Πολιτικών Επιστημών Παντείου Πανεπιστημίου

Παιονίδης Φιλίμων, Καθηγητής Τμήματος Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Παπαδάκη Πολυξένη, Καθηγήτρια Τμήματος Δημόσιας Διοίκησης Παντείου Πανεπιστημίου

Παπαρίζος Αντώνης, Καθηγητής Κοινωνιολογίας της Θρησκείας Τμήματος Κοινωνιολογίας Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών
Πλειός Γιώργος, Καθηγητής, Πρόεδρος του Τμήματος Επικοινωνίας και ΜΜΕ της Σχολής Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινωνιολογικής Εταιρείας, Μέλος του ΔΣ του ΕΣΡ
Σαραφίδου Γιασεμή-Όλγα, Καθηγήτρια Στατιστικής-Μεθοδολογίας Ποσοτικής και Ποιοτικής έρευνας Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης Παν/μίου Θεσσαλίας
Ασημάκη-Δημακοπούλου Άννη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Κοινωνιολογίας της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Πατρών
Θάνος Θεόδωρος, Αναπληρωτής Καθηγητής Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Καλεράντε Ευαγγελία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Εκπαιδευτικής Πολιτικής Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας
Καμτσιδου Ιφιγένεια, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Συνταγματικού Δικαίου Νομικής Σχολής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Μέλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων του Συμβουλίου της Ευρώπης (CPT)
Οικονόμου Λεωνίδας, Αναπληρωτής Καθηγητής Τμήματος Κοινωνικής Ανθρωπολογίας Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών
Τουντασάκη Ειρήνη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Τμήματος Κοινωνικής Ανθρωπολογίας Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών
Διαμαντοπούλου Ευαγγελία, Επίκουρη Καθηγήτρια Τμήματος Επικοινωνίας και Μ.Μ.Ε. Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών
Κωσταρέλλα Ιωάννα, Επίκουρη Καθηγήτρια Τμήματος Δημοσιογραφίας και ΜΜΕ Σχολής Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
Μακρής Σπύρος, Επίκουρος Καθηγητής Πολιτικής Θεωρίας Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Επιστημών Πανεπιστημίου Μακεδονίας
Μαυρίδης Ηρακλής, Επίκουρος Καθηγητής Τμήματος Κοινωνικής Πολιτικής Παντείου Πανεπιστημίου
Μουζακίτης Άγγελος, Επίκουρος Καθηγητής Τμήματος Κοινωνιολογίας Παν/μίου Κρήτης
Ξανθόπουλος Χρήστος, Επίκουρος Καθηγητής Κοινωνικής θεωρίας της γνώσης Παντείου Πανεπιστημίου
Πρόντζας Δημήτρης, Επίκουρος Καθηγητής Διαφθοράς του Τμήματος Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών
Σαββάκης Μάνος, Επίκουρος Καθηγητής Μικροκοινωνιολογίας Τμήματος Κοινωνιολογίας Πανεπιστημίου Αιγαίου
Τσαϊρίδης Χαράλαμπος, Επίκουρος Καθηγητής Στατιστικής Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης
Μενελάου Νίκη, Λέκτορας Δημοσιογραφίας Πανεπιστημίου Frederick Κύπρου
Σταυρόπουλος Αναστάσιος, Δρ. Τμήματος Μέσων Επικοινωνίας και Πολιτισμού της Σχολής Διεθνών Σπουδών Επικοινωνίας και Πολιτισμού Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η Συντακτική Επιτροπή δεν φέρει ευθύνη για το περιεχόμενο και τη γλωσσική μορφή των άρθρων που δημοσιεύονται. Η ευθύνη αυτή ανήκει αποκλειστικά στους συγγραφείς των άρθρων.

Περιεχόμενα

**Η Ελληνίδα του 2025 ως Σύζυγος, Μητέρα και Εργαζόμενη Έμφυλοι
Ρόλοι, Κοινωνικές Προκλήσεις και η Πορεία προς την Ισότητα 7**

Σταμάτη Μαρίνα

Σταμάτη Μαρίνα

Η Ελληνίδα του 2025 ως Σύζυγος, Μητέρα και Εργαζόμενη: Έμφυλοι Ρόλοι, Κοινωνικές Προκλήσεις και η Πορεία προς την Ισότητα

Περίληψη

Η παρούσα έρευνα εξετάζει τους ρόλους της σύγχρονης Ελληνίδας ως συζύγου, μητέρας και εργαζόμενης στην Ελλάδα του 2025, υπό το πρίσμα των κοινωνικών αλλαγών και των έμφυλων ανισοτήτων. Βασισμένη σε θεωρητικά πλαίσια όπως η φεμινιστική θεωρία, η θεωρία της διατομικότητας και ο έμφυλος καταμερισμός της εργασίας, η μελέτη διερευνά πώς οι παραδοσιακές και νεότερες κοινωνικές νόρμες διαμορφώνουν τη ζωή των Ελληνίδων. Η μελέτη βασίζεται σε ερευνητικό έργο που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο διδακτορικής διατριβής και περιλαμβάνει ποιοτική έρευνα με ημιδομημένες συνεντεύξεις. Συμμετείχαν γυναίκες και άνδρες από διαφορετικά κοινωνικοοικονομικά και οικογενειακά υπόβαθρα — μεταξύ αυτών σύζυγοι, μητέρες, πατέρες και ένας μονογονεάς — προσφέροντας πολύπλευρες οπτικές γύρω από τους έμφυλους ρόλους στην οικογένεια και στην εργασία. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι, παρά τη βελτίωση της ισότητας των φύλων, οι γυναίκες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν διλήμματα μεταξύ καριέρας και οικογένειας, καθώς και επαγγελματικά εμπόδια λόγω έμφυλων στερεοτύπων. Το γενικό συμπέρασμα είναι ότι η επίτευξη της

ισότητας απαιτεί θεσμικές μεταρρυθμίσεις, υποστήριξη της εργαζόμενης μητέρας και αλλαγή κοινωνικών αντιλήψεων, ώστε η Ελληνίδα του 2025 να μπορεί να διεκδικεί και την προσωπική και την επαγγελματική της αυτονομία.

Λέξεις – κλειδιά: Σύγχρονη Ελληνίδα, Ισότητα των φύλων, Έμφυλες κοινωνικές νόρμες, Εργασία και οικογένεια.

The Greek Woman of 2025: Evolving Gender Roles, Social Challenges, and the Path to Equality

Abstract

This study examines the roles of the modern Greek woman as a wife, mother, and worker in Greece in 2025, within the framework of social changes and gender inequalities. Drawing on theoretical frameworks such as feminist theory, intersectionality, and the gendered division of labor, it explores how traditional and contemporary social norms shape the lives of Greek women. The study is based on an extensive research project conducted as part of a doctoral dissertation and employs qualitative methodology through semi-structured interviews. Participants included both women and men from diverse socioeconomic and family backgrounds — including wives, mothers, husbands, fathers, and a single father — offering multifaceted perspectives on gender roles in family and work life. The findings indicate that, despite advancements in gender equality, women continue to face dilemmas between career and family, as well as structural barriers stemming from entrenched gender stereotypes. The study concludes that achieving gender equality requires institutional reforms, increased support for working mothers, and a shift in societal perceptions — enabling Greek women in 2025 to assert both their personal and professional autonomy.

Keywords: Modern Greek woman, Gender equality, Gendered social norms, Work and family.

1. Εισαγωγή

Οι έμφυλοι ρόλοι των Ελληνίδων ως συζύγων, μητέρων και επαγγελματιών έχουν υποστεί σημαντικές αλλαγές, επηρεαζόμενοι από κοινωνικές, πολιτισμικές και οικονομικές μεταβολές. Ωστόσο, οι πατριαρχικές δομές και οι έμφυλες ανισότητες εξακολουθούν να διαμορφώνουν τις καθημερινές εμπειρίες και τις δυνατότητες των γυναικών στην ελληνική κοινωνία¹. Η παρούσα εργασία

---

1 Μουσούρου, Μ. Α. (2006), *Κοινωνιολογία της σύγχρονης οικογένειας*. Αθήνα: Gutenberg, σσ. 76-77.

εστιάζει στη σύνθετη δυναμική της ταυτότητας των Ελληνίδων μέσα από την αλληλεπίδραση φύλου και εξουσίας, επιχειρώντας να φωτίσει τους τρόπους με τους οποίους οι γυναίκες διαχειρίζονται τις προκλήσεις και τις αντιφάσεις των πολλαπλών τους ρόλων.

Η επιλογή του θέματος βασίζεται στην ανάγκη κατανόησης της σύγχρονης θέσης των γυναικών στην Ελλάδα, όχι μόνο ως ατομικών υποκειμένων, αλλά και ως κοινωνικών δρώντων που επηρεάζονται από ευρύτερες δομές και πολιτισμικά πρότυπα. Η σύνδεση με ζητήματα έμφυλης ισότητας και κοινωνικής δικαιοσύνης καθιστά το ζήτημα ιδιαίτερα επίκαιρο και σημαντικό για την κοινωνιολογική μελέτη².

Η εργασία δομείται ως εξής: αρχικά παρουσιάζεται το θεωρητικό πλαίσιο της έμφυλης εξουσίας και της κοινωνικής κατασκευής του φύλου. Στη συνέχεια, περιγράφεται η μεθοδολογία της έρευνας με έμφαση στις ημιδομημένες συνεντεύξεις. Ακολουθεί η ανάλυση των εμπειριών των συμμετεχουσών, με στόχο την ανάδειξη μοτίβων, προκλήσεων και στρατηγικών προσαρμογής. Τέλος, συζητούνται τα ευρήματα υπό το πρίσμα της κοινωνικής αλλαγής και των προοπτικών ενίσχυσης της ισότητας των φύλων.

2. Θεωρία

2.1 Αποσαφήνιση Όρων

2.1.1 Έμφυλοι ρόλοι

Οι έμφυλοι ρόλοι αναφέρονται στις κοινωνικά κατασκευασμένες συμπεριφορές, δραστηριότητες και προσδοκίες που αποδίδονται στα άτομα ανάλογα με το φύλο τους. Στη βιβλιογραφία, ο όρος συνδέεται με την κοινωνικοποίηση του φύλου και την αναπαραγωγή ανισοτήτων. Στην παρούσα εργασία, υιοθετείται η θεώρηση των έμφυλων ρόλων ως δυναμικών κοινωνικών κατασκευών που επηρεάζουν την καθημερινή ζωή των γυναικών στην Ελλάδα³.

2.1.2 Ισότητα των δύο φύλων

Η έννοια περιγράφει την ίση μεταχείριση και πρόσβαση σε ευκαιρίες για άνδρες και γυναίκες σε όλους τους τομείς της ζωής. Στη βιβλιογραφία, διαφοροποιείται

2 Baum, F., Musolino, C., Gesesew, H. A., & Popay, J. (2021), *New perspective on why women live longer than men: An exploration of power, gender, social determinants, and capitals*. Στο: *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(2), σ. 661.

3 Νόβα – Καλτσούνη. Χ. (2018). Οικογένεια & Οικογενειακές Σχέσεις. Αθήνα: Gutenberg, σς. 137-139.

μεταξύ τυπικής και ουσιαστικής ισότητας. Στην παρούσα εργασία, υιοθετείται η προσέγγιση της ουσιαστικής ισότητας, η οποία περιλαμβάνει την εξάλειψη των διαρθρωτικών και πολιτισμικών εμποδίων⁴.

2.1.3 Πατριαρχία

Η πατριαρχία ορίζεται ως ένα κοινωνικό σύστημα στο οποίο οι άνδρες κατέχουν την εξουσία στους περισσότερους θεσμούς, όπως η οικογένεια, η πολιτική και η οικονομία. Συναντώνται διαφοροποιήσεις ως προς τη μορφή και την ένταση του φαινομένου. Στην παρούσα εργασία, υιοθετείται η θεώρηση της πατριαρχίας ως ενός διαχρονικού συστήματος που αναπαράγει την ανισότητα φύλων μέσα από θεσμούς και πρακτικές⁵.

2.2 Η Σύγχρονη Ελληνίδα: Ρόλοι, Προκλήσεις και Κοινωνικές Μεταβολές

Η σύγχρονη Ελληνίδα ζει και διαμορφώνεται μέσα από την αλληλεπίδραση παραδοσιακών αξιών, πολιτισμικών προτύπων και κοινωνικών αλλαγών. Οι ρόλοι της ως συζύγου, μητέρας και εργαζόμενης έχουν εξελιχθεί υπό την επίδραση κοινωνικών θεσμών και έμφυλων κατασκευών, που συνεχίζουν να επηρεάζονται από πατριαρχικές αντιλήψεις. Η κοινωνιολογική θεωρία και έρευνα μελετούν πώς το φύλο κατασκευάζεται, επιτελείται και διαπραγματεύεται μέσα σε πλαίσια πολιτισμού, εξουσίας και ανισότητας⁶.

Η έννοια της πατριαρχίας, ως κυρίαρχου συστήματος εξουσίας των ανδρών στους θεσμούς της οικογένειας, της πολιτικής και της οικονομίας, αποτελεί βασικό υπόβαθρο για την κατανόηση των έμφυλων σχέσεων στην Ελλάδα⁷. Η πατριαρχική κοινωνικοποίηση, ο έμφυλος καταμερισμός εργασίας και οι κοινωνικές προσδοκίες συμβάλλουν στη διαμόρφωση των ταυτοτήτων, των συμπεριφορών και των επιλογών των γυναικών.

Παραδοσιακά, η Ελληνίδα σύζυγος αναλάμβανε την ανατροφή των παιδιών και την υποστήριξη της καριέρας του συζύγου. Σήμερα, ωστόσο, παρατηρείται στροφή προς περισσότερο ισότιμες και συνεργατικές συζυγικές σχέσεις, με τις γυναίκες να διεκδικούν μεγαλύτερη αυτονομία και ισότητα. Η

4 Alexander, C. J., Thompson, K., & Edles, L.-D. (2016), *Σύγχρονη εισαγωγή στην κοινωνιολογία: Κουλτούρα και κοινωνία σε μετάβαση*. Αθήνα: Gutenberg, pp. 224-228, 353-354, 416-418.

5 Alexander, C. J., Thompson, K., & Edles, L.-D. (2016), *Σύγχρονη εισαγωγή στην κοινωνιολογία: Κουλτούρα και κοινωνία σε μετάβαση*. Αθήνα: Gutenberg, 203,334,369

6 Κατάκη, Χ. (2012), *Οι τρεις ταυτότητες της ελληνικής οικογένειας: Ψυχοκοινωνικές διεργασίες*. Αθήνα: Πεδίο, σσ. 136-142

7 Alexander, C. J., Thompson, K., & Edles, L.-D. (2016), *Σύγχρονη εισαγωγή στην κοινωνιολογία: Κουλτούρα και κοινωνία σε μετάβαση*. Αθήνα: Gutenberg, 203,334,369

μητρότητα εξακολουθεί να συνδέεται έντονα με την κοινωνική και πολιτισμική ταυτότητα της γυναίκας, φέρνοντας όμως μαζί της απαιτήσεις που αφορούν τόσο τη συναισθηματική φροντίδα όσο και τη διαχείριση καθημερινών υποχρεώσεων. Πολλές γυναίκες πλέον αμφισβητούν τους παραδοσιακούς ρόλους, αναζητώντας ευέλικτες και προσωπικά νοηματοδοτημένες μορφές γονεϊκότητας.

Η είσοδος των Ελληνίδων στην αγορά εργασίας έχει ενισχυθεί λόγω της αυξημένης οικονομικής ανάγκης, της πρόσβασης στην εκπαίδευση και των κοινωνικών εξελίξεων. Παρά τη σημαντική τους συμμετοχή σε τομείς όπως οι υπηρεσίες, οι επιχειρήσεις και η φροντίδα, οι γυναίκες συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν επαγγελματικό διαχωρισμό, έμφυλες διακρίσεις, περιορισμένες προοπτικές ανέλιξης και υποεκπροσώπηση σε ηγετικές θέσεις. Το βάρος της φροντίδας εξακολουθεί να πέφτει δυσανάλογα στις γυναίκες, δημιουργώντας συγκρούσεις μεταξύ επαγγελματικών και οικογενειακών ρόλων και επηρεάζοντας αρνητικά τις ευκαιρίες εξέλιξής τους⁸.

Τέλος, οι γυναίκες στην Ελλάδα δεν βιώνουν την ανισότητα με ενιαίο τρόπο. Η εμπειρία τους καθορίζεται από τη διασταύρωση φύλου, κοινωνικής τάξης, μορφωτικού επιπέδου και άλλων παραγόντων. Παρά τις προόδους, η ισότητα παραμένει ζητούμενο, και οι σύγχρονες Ελληνίδες καλούνται καθημερινά να διαπραγματευτούν τους πολλαπλούς τους ρόλους σε ένα κοινωνικό πλαίσιο που εξελίσσεται αλλά συνεχίζει να φέρει τα αποτυπώματα του παρελθόντος⁹.

2.3 Κοινωνιολογικές Θεωρήσεις για το Φύλο: Ερμηνεύοντας τη Θέση της Γυναίκας στην Ελληνική Κοινωνία

Η κοινωνιολογία προσφέρει ένα ουσιαστικό πλαίσιο για την ανάλυση της αλληλεπίδρασης μεταξύ φύλου, εξουσίας και κοινωνικών δομών. Οι βασικές θεωρητικές προσεγγίσεις — όπως ο δομικός λειτουργισμός, η θεωρία της σύγκρουσης, ο συμβολικός αλληλεπιδρατισμός, η φεμινιστική θεωρία και η διατομεακότητα — προσφέρουν διαφορετικά ερμηνευτικά εργαλεία για την κατανόηση της γυναικείας εμπειρίας στην Ελλάδα.

Ο δομικός λειτουργισμός αντιλαμβάνεται την κοινωνία ως ένα οργανωμένο σύστημα, όπου κάθε στοιχείο επιτελεί έναν ρόλο για τη διατήρηση της σταθερότητας. Στο πλαίσιο αυτό, η οικογένεια διαμορφώνει σαφώς καθορισμένους ρόλους φύλου. Παραδοσιακά, ο άνδρας λειτουργεί ως οικονομικός πάροχος και η γυναίκα ως φροντίστρια του σπιτιού. Ακόμη και σήμερα, σε πολλές αγροτικές περιοχές της Ελλάδας, και όχι μόνο, αυτή η κατανομή επιβιώνει, παρά την είσοδο πολλών γυναικών στην αγορά εργασίας.

8 Alexander, C. J., Thompson, K., & Edles, L.-D. (2016). *Σύγχρονη εισαγωγή στην κοινωνιολογία: Κουλτούρα και κοινωνία σε μετάβαση*. Αθήνα: Gutenberg, σ. 334.

9 Παπαδάκη, Γ. Ε. (2021). *Πολιτικές της συγγένειας: Η υιοθεσία στη σύγχρονη Ελλάδα*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια, σσ. 26-30.

Η κοινωνική προσδοκία πως η μητρότητα προηγείται της καριέρας παραμένει ισχυρή, γεγονός που αντικατοπτρίζεται στις χαμηλές θέσεις ηγεσίας που καταλαμβάνουν οι γυναίκες¹⁰.

Η θεωρία της σύγκρουσης, από την άλλη, εστιάζει στη δυναμική εξουσίας και στον άνισο καταμερισμό των πόρων¹¹. Από φεμινιστική σκοπιά, οι πατριαρχικές δομές διαιωνίζουν την ανισότητα των φύλων. Στην Ελλάδα, οι γυναίκες συχνά αμείβονται λιγότερο για την ίδια εργασία, υποεκπροσωπούνται σε θέσεις ευθύνης και αντιμετωπίζουν εμπόδια στην επαγγελματική τους ανέλιξη λόγω έμφυλων στερεοτύπων. Ταυτόχρονα, ο νόμος μπορεί να παρέχει ίσες ευκαιρίες, αλλά η εφαρμογή του στην πράξη συχνά καθυστερεί.

Ο συμβολικός αλληλεπίδρασιμός αναλύει το φύλο μέσα από την καθημερινή αλληλεπίδραση και τις πολιτισμικές προσδοκίες. Οι κοινωνικές πρακτικές, η γλώσσα, ακόμη και τα σχολικά βιβλία, συμβάλλουν στη διατήρηση στερεοτύπων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι εκφράσεις τύπου «ανδρικές δουλειές» ή «το μητρικό ένστικτο», που ενισχύουν την αντίληψη συγκεκριμένων ρόλων για τα δύο φύλα. Επίσης, οι προσδοκίες για τις επαγγελματικές επιλογές των εφήβων συχνά καθοδηγούνται από έμφυλα πρότυπα, όπως φαίνεται στις επιλογές κατεύθυνσης στο λύκειο ή στην επαγγελματική εκπαίδευση.

Η φεμινιστική θεωρία επικεντρώνεται στην πατριαρχία και την ιστορικά διαμορφωμένη υποτίμηση των γυναικών. Στην Ελλάδα, η δράση φεμινιστικών ομάδων έχει φέρει στο προσκήνιο θέματα όπως η έμφυλη βία, η σεξουαλική παρενόχληση και η ανάγκη για πολιτικές ισότητας. Η ψήφιση του νόμου για τη λεκτική παρενόχληση στους χώρους εργασίας και η λειτουργία γραμμών υποστήριξης κακοποιημένων γυναικών είναι θετικά βήματα, αλλά η κοινωνική προκατάληψη παραμένει, με συχνές περιπτώσεις θυματοποίησης των γυναικών στα μέσα ενημέρωσης.

Ο διατομεακός φεμινισμός υπογραμμίζει ότι η ανισότητα φύλου διαπλέκεται με άλλες μορφές καταπίεσης, όπως η τάξη, η φυλή ή η εθνικότητα. Οι Ελληνίδες μετανάστριες, ιδίως σε τομείς χαμηλής εξειδίκευσης, βιώνουν διπλές ή και τριπλές διακρίσεις, π.χ., ως γυναίκες, ως εργαζόμενες χωρίς σταθερά δικαιώματα και ως μέλη εθνοτικών μειονοτήτων. Η πρόσβασή τους σε υγειονομική περίθαλψη, εκπαίδευση και νομική υποστήριξη παραμένει περιορισμένη.

Τέλος, η θεωρία του καταμερισμού της εργασίας προσφέρει χρήσιμα εργαλεία για την κατανόηση των μεταβαλλόμενων ρόλων των φύλων στον εργασιακό και οικιακό χώρο. Στην Ελλάδα, παρά τη σημαντική αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό, η «δεύτερη βάρδια» της οικιακής φροντίδας εξακολουθεί να βαραίνει δυσανάλογα τις γυναίκες¹².

10 Bales, R.F. & Parsons, T. (2014), *Family: Socialization and Interaction Process*. 1η έκδοση (Πρώτη δημοσίευση: 1956). London: Routledge. eBook ISBN: 9781315824307. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315824307>

11 Tibbetts, E. A., Pardo-Sanchez, J., & Weise, C. (2022), *The establishment and maintenance of dominance hierarchies*. Στο: *Philosophical Transactions of the Royal Society B*, 377(1845), σ. 20200450.

12 Michel, A. (2000), *Κοινωνιολογία της οικογένειας και του γάμου: Βασικά στοιχεία για την ελληνική οικογένεια*. Αθήνα: Gutenberg.

Συνοψίζοντας, η κοινωνιολογική προσέγγιση επιτρέπει την κατανόηση των σύνθετων και αλληλοσυνδεδεμένων παραγόντων που επηρεάζουν τη θέση της γυναίκας στην ελληνική κοινωνία. Οι θεωρίες αυτές δεν είναι απλώς αφηρημένα εργαλεία, αλλά βοηθούν στην ανάλυση και την αλλαγή πραγματικών κοινωνικών συνθηκών.

3. Σκοπός της Έρευνας

Η παρούσα εργασία επιδιώκει να αναλύσει τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές επιπτώσεις των έμφυλων ρόλων στην Ελλάδα, εξετάζοντας τις προκλήσεις και τις στρατηγικές προσαρμογής των γυναικών. Στόχος είναι η ανάδειξη των διαφορών μεταξύ παραδοσιακών και σύγχρονων αντιλήψεων και η συμβολή της έρευνας στη διαμόρφωση πολιτικών για την προώθηση της ισότητας των φύλων και της κοινωνικής δικαιοσύνης.

3.1 Ερευνητικά Ερωτήματα

Η παρούσα έρευνα επικεντρώνεται στη διερεύνηση των ρόλων της σύγχρονης Ελληνίδας ως συζύγου, μητέρας και εργαζόμενης, και αναρωτιέται:

- 1. Ποια είναι η θέση της σύγχρονης Ελληνίδας ως συζύγου, μητέρας και εργαζόμενης;**
- 2. Πώς οι κοινωνικές και πολιτισμικές προσδοκίες επηρεάζουν την αυτονομία και τις επιλογές της σύγχρονης Ελληνίδας;**

Αυτά τα ερευνητικά ερωτήματα θα καθοδηγήσουν τη μεθοδολογία της έρευνας, η οποία θα βασιστεί σε ποιοτική ανάλυση. Η έρευνα εξετάζει πώς οι Ελληνίδες διαπραγματεύονται τους πολλαπλούς τους ρόλους σε ένα κοινωνικό περιβάλλον που εξελίσσεται, εστιάζοντας στις κοινωνικές και πολιτισμικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν και στις στρατηγικές που χρησιμοποιούν για να ισορροπήσουν την οικογενειακή και επαγγελματική τους ζωή. Επιπλέον, αναλύεται ο τρόπος που οι κοινωνικές και πολιτισμικές προσδοκίες επηρεάζουν την αυτονομία τους και τις επιλογές τους.

4. Μεθοδολογία Ποιοτικής Έρευνας

4.1 Το δείγμα

Η παρούσα ποιοτική έρευνα εξετάζει διαφορετικούς τύπους οικογενειακών δομών, με στόχο την αποτύπωση των ποικίλων αντιλήψεων γύρω από τους ρόλους

των σύγχρονων Ελληνίδων ως συζύγων, μητέρων και εργαζομένων. Το δείγμα αποτελείται από πέντε οικογένειες: δύο μονογονεϊκές, μία με υιοθετημένα παιδιά και δύο πυρηνικές, οι οποίες ζουν σε διαφορετικά γεωγραφικά και κοινωνικά περιβάλλοντα.

Μονογονεϊκές οικογένειες

Ο Σ.Μ., πατέρας που μεγαλώνει μόνος τον γιο του, Μ., στη Μυτιλήνη, αναδεικνύει τις προκλήσεις της μονογονεϊκής πατρότητας στο ελληνικό πλαίσιο. Η εμπειρία του φωτίζει πτυχές της συγκρότησης των έμφυλων προτύπων κατά την ανατροφή των παιδιών, καθώς και τον ρόλο της κοινωνικής υποστήριξης στην αγροτική ύπαιθρο.

Η Κ.Μ., ανύπαντρη μητέρα που μεγαλώνει μόνη τον γιο της, Φ., στη Μυτιλήνη, καλείται να ισορροπήσει μεταξύ επαγγελματικών και οικογενειακών υποχρεώσεων. Η περίπτωση της αναδεικνύει τη σημασία των κοινωνικών και οικονομικών παραγόντων που επηρεάζουν τη ζωή των μονογονέων σε αστικά περιβάλλοντα.

Οικογένεια με υιοθετημένα παιδιά

Η Μ.Μ., Μυτιλήνη, έχουν υιοθετήσει δύο παιδιά, τη Μ. και τον Α. Η οικογενειακή τους καθημερινότητα προσφέρει σημαντικά δεδομένα για τις κοινωνικές αντιλήψεις σχετικά με τη γονεϊκότητα, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο η υιοθεσία επηρεάζει τους έμφυλους ρόλους.

Πυρηνικές οικογένειες

Η Π.Κ. ζουν στο Ηράκλειο Κρήτης με τον γιο τους, Σ., αποτελώντας ένα παράδειγμα παραδοσιακής πυρηνικής οικογένειας. Οι εμπειρίες τους φωτίζουν την κατανομή οικογενειακών και επαγγελματικών ρόλων μεταξύ των δύο φύλων, καθώς και την επίδραση των πολιτισμικών προτύπων στον θεσμό του γάμου. Η Μ.Ε., και οι κόρες τους, Δ. και Δ., κατοικούν στην Έδεσσα και συνθέτουν μία ακόμη πυρηνική οικογένεια. Η περίπτωσή τους συμβάλλει στην κατανόηση της οικογενειακής δυναμικής και των έμφυλων ρόλων σε ένα διαφορετικό κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον.

Το δείγμα της έρευνας, που περιλαμβάνει οικογένειες με ποικιλία στη δομή, το πολιτισμικό και γεωγραφικό τους υπόβαθρο, προσφέρει μια σφαιρική εικόνα των αντιλήψεων και των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι Ελληνίδες στους πολλαπλούς ρόλους τους. Μέσα από τη σύγκριση διαφορετικών οικογενειακών μοντέλων, η μελέτη επιχειρεί να αναδείξει τις κοινωνικές μεταβολές που επηρεάζουν τους σύγχρονους ρόλους των φύλων στην Ελλάδα.

4.2 Εργασία συλλογής δεδομένων

Η παρούσα ποιοτική έρευνα διερευνά τους σύγχρονους ρόλους των Ελληνίδων ως συζύγων, μητέρων και εργαζομένων, μέσω της χρήσης ημιδομημένων

συνεντεύξεων. Η επιλογή της ποιοτικής μεθοδολογίας επιτρέπει την εις βάθος κατανόηση των πεποιθήσεων, των συναισθημάτων και των βιωμάτων των συμμετεχουσών, αναδεικνύοντας τους σύνθετους κοινωνικούς μηχανισμούς που επηρεάζουν τη ζωή τους¹³.

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα προέρχονταν από διαφορετικά κοινωνικά, γεωγραφικά και οικογενειακά περιβάλλοντα, συμπεριλαμβανομένων γυναικών και ανδρών — τόσο ενός πατέρα μονογονεϊκής οικογένειας. Η σύνθεση αυτή επέτρεψε την καταγραφή πολλαπλών οπτικών και εμπειριών γύρω από τους ρόλους των φύλων στην οικογένεια και την εργασία¹⁴. Οι ημιδομημένες συνεντεύξεις, με τη χαρακτηριστική τους ευελιξία, διευκόλυναν την εις βάθος προσέγγιση σύνθετων θεμάτων. Οι ερωτήσεις ανοικτού τύπου έδωσαν στους συμμετέχοντες τη δυνατότητα να εκφράσουν ελεύθερα τις εμπειρίες και τις αντιλήψεις τους σχετικά με τη συζυγία, τη γονεϊκότητα και την επαγγελματική ζωή¹⁵.

Μέσα από τις συνεντεύξεις αναδείχθηκαν κρίσιμα ζητήματα που σχετίζονται με τη διάσταση του φύλου και την κοινωνική αλλαγή. Εξετάστηκαν οι πρακτικές κατανομής των καθηκόντων στο σπίτι, οι προσπάθειες επίτευξης ισορροπίας μεταξύ οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, καθώς και τα κυρίαρχα έμφυλα κοινωνικά πρότυπα. Ο σχεδιασμός των ερωτήσεων περιλάμβανε τόσο γενικά όσο και εξειδικευμένα ερωτήματα παρακολούθησης, προκειμένου να αποτυπωθεί η πολυπλοκότητα της κοινωνικής πραγματικότητας των συμμετεχόντων.

Η μεθοδολογική αυτή προσέγγιση συνέβαλε ουσιαστικά στην κατανόηση των κοινωνικών μεταβολών που επηρεάζουν τις Ελληνίδες στη σύγχρονη εποχή, προσφέροντας μια γνήσια εικόνα των εμπειριών τους ως γυναίκες που καλούνται να ανταποκριθούν σε πολλαπλούς και απαιτητικούς ρόλους.

4.3 Τρόπος αξιολόγησης δεδομένων

Η ανάλυση των δεδομένων της παρούσας ποιοτικής έρευνας πραγματοποιήθηκε μέσω της θεματικής ανάλυσης περιεχομένου (thematic content analysis), η οποία επιτρέπει την εννοιολογική αποτύπωση και ερμηνεία των εμπειριών των συμμετεχόντων με συστηματικό τρόπο. Αρχικά, οι ημιδομημένες συνεντεύξεις απομαγνητοφωνήθηκαν πλήρως και με ακρίβεια, ώστε να διατηρηθούν τα γλωσσικά και νοηματικά συμφραζόμενα¹⁶.

Ακολούθησε ανοικτή κωδικοποίηση των δεδομένων, κατά την οποία εντοπίστηκαν βασικά θέματα και μοτίβα (patterns) που σχετίζονταν με τους

---

13 Ιωσηφίδης, Θ. (2003) Ανάλυση Ποιοτικών Δεδομένων στις Κοινωνικές Επιστήμες. Αθήνα: Κριτική, σ. 40.

14 Ιωσηφίδης, Θ. (2017). Ποιοτικές Μέθοδοι Έρευνας και Επιστημολογία των Κοινωνικών Επιστημών. Αθήνα: Τζίολα, σ. 24

15 Cohen, L & Manion, L & Morrison, K. (2007). Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας. Αθήνα: Μεταίχμιο, p.449.

16 Charmaz, K. (2006). *Constructing grounded theory: A practical guide through qualitative analysis*. London: Sage.

πολλαπλούς ρόλους των γυναικών, τη διαχείριση της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, καθώς και τις έμφυλες προσδοκίες στο κοινωνικό τους περιβάλλον. Η κωδικοποίηση έγινε τόσο με επαγωγικό τρόπο, μέσω των ίδιων των δεδομένων, όσο και κατασκευαστικά, με βάση το θεωρητικό πλαίσιο της φεμινιστικής και διατομεακής προσέγγισης¹⁷.

Τα δεδομένα οργανώθηκαν ανά θεματικό άξονα, οι οποίοι προέκυψαν από την ανάλυση και συνδέονται με τα ερευνητικά ερωτήματα της μελέτης. Ενδεικτικά, οι βασικές θεματικές ενότητες περιλάμβαναν:

Ισορροπία επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής: «διπλή επιβάρυνση», «ενοχές», «στήριξη ή απουσία συντρόφου».

Αντίληψη για τους έμφυλους ρόλους: «φροντίδα ως γυναικείο καθήκον», «ο άντρας ως πάροχος».

Πατριαρχικές προσδοκίες και στερεότυπα: «πίεση από οικογένεια», «κοινωνικό σχόλιο».

Στρατηγικές προσαρμογής των γυναικών: «αναδιοργάνωση ρόλων», «προσωπική ενδυνάμωση», «υποστήριξη δικτύου».

Η ερμηνεία των δεδομένων στηρίχθηκε στη φεμινιστική θεωρία, η οποία αναδεικνύει τις έμφυλες σχέσεις εξουσίας¹⁸, καθώς και στη θεωρία της διατομεακότητας, προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι αλληλεπιδράσεις φύλου, κοινωνικής τάξης, γεωγραφικής θέσης και οικογενειακής δομής.

Η αξιοπιστία της ανάλυσης ενισχύθηκε μέσω συνεχούς αναστοχασμού (reflexivity), διαρκούς επανεξέτασης των δεδομένων και συγκριτικής προσέγγισης μεταξύ των διαφορετικών τύπων οικογενειών που συμμετείχαν στην έρευνα. Τέλος, εφαρμόστηκε θεωρητικός τριγωνισμός (methodological triangulation) μέσω της διασταύρωσης των ερμηνειών με ποικίλες κοινωνιολογικές θεωρήσεις¹⁹.

5. Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας

Η παρούσα εργασία αντλεί τα ευρήματά της από ένα ευρύτερο ποιοτικό ερευνητικό έργο που εκπονήθηκε στο πλαίσιο διδακτορικής διατριβής, στο οποίο χρησιμοποιήθηκαν τρία διακριτά ερωτηματολόγια, διαμορφωμένα για διαφορετικά είδη οικογενειακής δομής (μονογονεϊκές, πυρηνικές και οικογένειες με υιοθετημένα παιδιά). Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε μέσω ημιδομημένων συνεντεύξεων, με στόχο την αποτύπωση των εμπειριών, στάσεων και αντιλήψεων των γυναικών (και των συντρόφων τους, όπου ήταν διαθέσιμοι) σε σχέση με τους πολλαπλούς ρόλους που επιτελούν στην ελληνική κοινωνία του σήμερα.

17 Ιωσηφίδης, Θ. (2003) Ανάλυση Ποιοτικών Δεδομένων στις Κοινωνικές Επιστήμες. Αθήνα: Κριτική.

18 Hooks, b. (2000). *Feminist theory: From margin to center* (2nd ed.). Cambridge, MA: South End Press.

19 Crenshaw, K. (1991). *Mapping the margins: Intersectionality, identity politics, and violence against women of color*. Stanford Law Review, 43(6), 1241–1299.

Λόγω της φύσης και του όγκου του ερευνητικού υλικού, στην παρούσα ενότητα δεν εφαρμόζεται η κατά γράμμα παρουσίαση απαντήσεων ανά ερώτηση, αλλά ακολουθείται μια θεματική ταξινόμηση. Τα ευρήματα παρουσιάζονται ομαδοποιημένα βάσει θεματικών αξόνων που αναδύθηκαν κατά την ανάλυση των συνεντεύξεων, μέσω κωδικοποίησης και ερμηνευτικής ανάλυσης.

Οι ημιδομημένες συνεντεύξεις, με τη χαρακτηριστική ευελιξία τους, επέτρεψαν τη συλλογή πλούσιων, ποιοτικά φορτισμένων δεδομένων. Οι ανοικτού τύπου ερωτήσεις παρείχαν στα υποκείμενα της έρευνας τη δυνατότητα να εκφραστούν ελεύθερα ως προς τους ρόλους που διαδραματίζουν στο πλαίσιο του γάμου, της γονεϊκότητας και της εργασίας. Ο σχεδιασμός των συνεντεύξεων περιλάμβανε τόσο γενικά ερωτήματα όσο και εστιασμένες ερωτήσεις παρακολούθησης, προσαρμοσμένες στις αφηγήσεις των συμμετεχόντων.

Η μεθοδολογική αυτή προσέγγιση συνέβαλε στην εις βάθος κατανόηση των κοινωνικών μεταβολών που επηρεάζουν τις Ελληνίδες στη σύγχρονη εποχή, προσφέροντας μια γνήσια εικόνα της πολυπλοκότητας των ρόλων τους και των στρατηγικών που αναπτύσσουν για να ανταποκριθούν σε αυτούς. Η θεματική ανάλυση που ακολουθεί επιχειρεί να αναδείξει τις βασικές τάσεις και διαφοροποιήσεις που καταγράφηκαν στο πεδίο, με τρόπο αντιπροσωπευτικό και εύληπτο για τον αναγνώστη.

Ερώτηση 1

Πώς περιγράφετε τον ρόλο σας στην οικογένεια ως σύζυγος, μητέρα ή/και εργαζόμενη;

Απαντήσεις

Π.Κ., 39, γ «Ο Σ.Κ. είναι πολύ καλός πατέρας, αλλά οι δουλειές του σπιτιού δεν είναι δική του υπόθεση. Ακόμα και όταν γυρίζω κουρασμένη από τη δουλειά, εγώ θα φροντίσω τα παιδιά, εγώ θα μαγειρέψω. Έτσι έκαναν και η μάνα μου και η γιαγιά μου. Είναι δύσκολο να ξεφύγεις από αυτό.»

Μ.Ε., 35, γ. «Όταν παντρεύτηκα και ήρθαν τα παιδιά, έπρεπε να αφήσω τη δουλειά μου. Δεν ήταν επιλογή, ήταν υποχρέωση. Κάποιος έπρεπε να είναι στο σπίτι. Και ποιος θα ήταν; Εγώ φυσικά. Ο άντρας μου δεν σταμάτησε ούτε μια μέρα.»

Σχολιασμός των απαντήσεων

Οι απαντήσεις των συμμετεχουσών αναδεικνύουν την επίμονη παρουσία παραδοσιακών κοινωνικών ρόλων και έμφυλων προσδοκιών στο πλαίσιο της οικογένειας, ακόμη και σε συνθήκες σύγχρονου κοινωνικού πλαισίου. Η **Π.Κ.** περιγράφει τη ρουτίνα της καθημερινής ζωής, όπου, παρά την επαγγελματική

της δραστηριότητα, οι οικιακές υποχρεώσεις εξακολουθούν να βαραινούν αποκλειστικά τη γυναίκα. Το απόσπασμα δείχνει πόσο δύσκολη είναι η απεμπλοκή από τις έμφυλες καταβολές της οικογένειας. Παρομοίως, η **Μ.Ε.** αναφέρεται στην αναγκαστική διακοπή της επαγγελματικής της πορείας με την απόκτηση παιδιών, υπογραμμίζοντας ότι η απόφαση αυτή δεν ήταν συνειδητή επιλογή, αλλά κοινωνικά προκαθορισμένη υποχρέωση. Αυτό καταδεικνύει τη συνεχιζόμενη άνιση κατανομή των οικογενειακών ρόλων, η οποία στερεί από πολλές γυναίκες την ευκαιρία για προσωπική και επαγγελματική εξέλιξη.

Συνολικά, η ερώτηση αυτή ανέδειξε την **πολυπλοκότητα των έμφυλων ρόλων**, τη **διπλή επιβάρυνση** των γυναικών και τη **διάρκεια των πατριαρχικών προτύπων** που εξακολουθούν να διαμορφώνουν τις καθημερινές σχέσεις εντός της ελληνικής οικογένειας, ακόμα και το 2025.

Ερώτηση 2

Ποιες προκλήσεις αντιμετωπίζετε στην προσπάθειά σας να συνδυάσετε επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις;

Απαντήσεις

Σ.Μ., 51, α «Πάντα πίστευα ότι οι γυναίκες έχουν ένα φυσικό χάρισμα να κρατούν το σπίτι και να μεγαλώνουν τα παιδιά. Εγώ κάνω ό,τι μπορώ, αλλά δεν είναι το ίδιο. Νιώθω ότι λείπει μια γυναικεία παρουσία, κάποιος που να φροντίζει το σπίτι με τον ‘σωστό’ τρόπο.» «Δεν λέω ότι δεν πρέπει να βλέπει τη μάνα του, αλλά δεν μπορώ να κάνω τα πάντα μόνος μου. Όταν ήμασταν μαζί, εκείνη δεν ασχολούνταν ιδιαίτερα με τη φροντίδα του παιδιού. Τώρα, μετά το διαζύγιο, θέλει να έχει άποψη σε όλα. Αλλά όταν ζούσαμε μαζί, ήταν διαφορετικά.»

Κ.Μ., 55, γ «Όταν λες ότι είσαι ανύπαντρη μητέρα, σε κοιτάνε περίεργα, λες και έκανες κάτι λάθος. Ανήμουν χωρισμένη, ίσως το δεχόντουσαν πιο εύκολα. Αλλά το να μεγαλώνεις μόνη σου ένα παιδί από τηναρχή, αυτό ακόμα θεωρείται ‘παράξενο’.» «Στη δουλειά, όταν ζητάω άδεια επειδή αρρώστησε ο μικρός, το βλέπουν σαν ‘δικό μου πρόβλημα’, ενώ αν το έλεγε ένας πατέρας, θα τον θεωρούσαν υπεύθυνο και αξιέπαινο.»

Μ.Μ., 47, γ «Στην αρχή της καριέρας μου, δεν με έπαιρναν στα σοβαρά. ‘Μια γυναίκα σε θέση ευθύνης; Θα αντέξει;’ Μετά, όταν υιοθέτησα τα παιδιά μου, άρχισαν τα σχόλια: ‘Και τώρα, πώς θα τα καταφέρεις;’ Είναι σαν να θεωρούν δεδομένο ότι μια γυναίκα πρέπει να διαλέξει ανάμεσα στην καριέρα και την οικογένεια.»

«Από τότε που έγινα μητέρα, με βλέπουν πρώτα σαν μαμά και μετά σαν επαγγελματία – και αυτό επηρεάζει την πορεία μου.»

Σχολιασμός των απαντήσεων

Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων/ουσών αποτυπώνουν με ενάργεια το πώς οι πολιτισμικές προσδοκίες συνεχίζουν να επηρεάζουν βαθιά τόσο την αυτονομία όσο και τις επιλογές των γυναικών – και σε πολλές περιπτώσεις, ακόμα και των ανδρών που αναλαμβάνουν φροντιστικούς ρόλους.

Ο Σ.Μ., παρότι ασκεί καθημερινά καθήκοντα φροντιστή, αναπαράγει την παραδοσιακή αντίληψη ότι η φροντίδα είναι κατ' εξοχήν «γυναικεία υπόθεση», γεγονός που υπονομεύει τη δυνατότητά του να δει τον εαυτό του ως ικανό και επαρκή γονέα. Παράλληλα, δυσκολεύεται να αποδεχτεί την απονομιμοποίηση των έμφυλων ρόλων, παρά την εμπειρική ανατροπή τους μέσα στο ίδιο του το σπίτι.

Η Κ.Μ., από την άλλη, αναδεικνύει τις **πολλαπλές διακρίσεις** που βιώνουν οι ανύπαντρες μητέρες: από το κοινωνικό στίγμα έως την άنيση μεταχείριση στον εργασιακό χώρο. Η εμπειρία της δείχνει ότι η κοινωνική αποδοχή των μητέρων εξακολουθεί να συνδέεται με το αν συμμορφώνονται σε συγκεκριμένα οικογενειακά πρότυπα.

Η περίπτωση της Μ.Μ. καταγράφει τις **συστημικές ανισότητες** που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες στην εργασία λόγω της μητρότητας. Παρά τη συνεισφορά της ως επαγγελματίας, η ιδιότητα της μητέρας «επισκιάζει» τις επαγγελματικές της ικανότητες και επιλογές, υποδεικνύοντας τη διάχυτη προσδοκία ότι η γυναικεία ταυτότητα ορίζεται πρωτίστως από τον φροντιστικό της ρόλο.

Κοινός παρονομαστής όλων των αφηγήσεων είναι ότι οι έμφυλες και πολιτισμικές προσδοκίες παραμένουν **εσωτερικευμένες, κανονιστικές και ανθεκτικές στον χρόνο**, επηρεάζοντας τις προσωπικές και επαγγελματικές τροχιές των ατόμων ανεξαρτήτως φύλου ή οικογενειακής κατάστασης. Αυτή η διαπίστωση ενισχύει την ανάγκη για **πολιτικές κοινωνικής ισότητας**, αλλά και για **επανεξέταση των συλλογικών αντιλήψεων** γύρω από το φύλο και την οικογένεια.

Ερώτηση 3

Πώς οι κοινωνικές και πολιτισμικές προσδοκίες επηρεάζουν την αυτονομία και τις επιλογές της σύγχρονης Ελληνίδας;

Απαντήσεις

Κ.Μ., 55, γ «Το γεγονός ότι μεγαλώνω μόνη το παιδί μου αντιμετωπίζεται συχνά με αμηχανία ή και κριτική. Υπάρχει μια προκατάληψη ότι έπρεπε να υπάρχει “λόγος” που δεν παντρεύτηκα, σαν να είναι αυτό από μόνο του ένα κοινωνικό παράπτωμα. Στην επαγγελματική μου ζωή, όταν χρειάζεται να απουσιάσω λόγω του παιδιού, νιώθω πως αυτό θεωρείται ατομικό μου βάρος – όχι συλλογική

ευθύνη. Αν ήμουν πατέρας, είμαι σίγουρη πως η στάση απέναντί μου θα ήταν πιο επιεικής, ίσως και πιο υποστηρικτική.»

M.M., 47, γ. «Ως γυναίκα σε διοικητική θέση, συνάντησα πολλές φορές δυσπιστία από το περιβάλλον μου. Υπήρχε πάντα μια υπόγεια αμφιβολία για το αν μπορώ να ανταποκριθώ. Όταν αργότερα απέκτησα παιδιά μέσω αναδοχής, οι ερωτήσεις και τα υπονοούμενα πλήθυναν – λες και το να συνδυάζεις γονεικότητα με επαγγελματική ευθύνη ήταν κάτι εξωπραγματικό. Ποτέ δεν είδα τους άνδρες συναδέλφους μου να αντιμετωπίζονται με τέτοιο σκεπτικισμό.»

M.E., 35, γ. «Όταν γυρίζω από τη δουλειά, δεν είναι ότι τελειώνω. Το σπίτι, τα παιδιά, το μαγείρεμα – όλα αυτά είναι ‘δικά μου’. Ο άντρας μου βοηθάει, αλλά εγώ είμαι αυτή που πρέπει να οργανώνει τα πάντα. Και αν κάτι πάει στραβά, εγώ θα φταίω.»

Σχολιασμός των απαντήσεων

Οι παραπάνω αφηγήσεις αναδεικνύουν ποικίλες μορφές **κοινωνικών και πολιτισμικών προσδοκιών** που εξακολουθούν να περιορίζουν την αυτονομία και τις επιλογές των σύγχρονων Ελληνίδων. Η Κ.Μ., ως ανύπαντρη μητέρα, αντιμετωπίζει **στίγμα και εργασιακή προκατάληψη**, καθώς η επιλογή της να μεγαλώσει μόνη της το παιδί της ερμηνεύεται από το κοινωνικό περιβάλλον ως «απόκλιση» από τον αποδεκτό κανόνα. Η εμπειρία της υπογραμμίζει την **ανισότητα στη μεταχείριση γονέων ανάλογα με το φύλο**, αφού ενώ ένας πατέρας επαινείται για την ίδια στάση, μια μητέρα αντιμετωπίζεται με καχυποψία ή απαξίωση.

Η μαρτυρία της M.M. δείχνει καθαρά ότι **οι έμφυλες προσδοκίες διαπερνούν την εργασιακή κουλτούρα**, επηρεάζοντας την αξιολόγηση των γυναικών επαγγελματιών. Η ίδια, μολοντί επαγγελματίας με ευθύνες, κλήθηκε να «αποδείξει» την ικανότητά της διπλά, πρώτα ως γυναίκα και στη συνέχεια ως μητέρα. Η υιοθεσία παιδιών έγινε αφορμή για περαιτέρω αμφισβήτηση της επάρκειάς της, φανερώνοντας τη **διάχυτη δυσπιστία** απέναντι στη δυνατότητα των γυναικών να συνδυάζουν απαιτητικούς ρόλους.

Η περίπτωση της M.E. εστιάζει στον **επιμένοντα έμφυλο καταμερισμό της οικιακής εργασίας**, παρά τη συμμετοχή και των δύο γονέων στην επαγγελματική ζωή. Η μαρτυρία της αναδεικνύει το **σύνδρομο της δεύτερης βάρδιας**, όπου η γυναίκα, ακόμη και εργαζόμενη, εξακολουθεί να φέρει το κύριο βάρος της φροντίδας του σπιτιού και των παιδιών — και, κυρίως, την ευθύνη για τυχόν αποτυχίες στην «οργάνωση» της οικογενειακής καθημερινότητας.

Συνολικά, οι τρεις μαρτυρίες δείχνουν ότι **οι κοινωνικές δομές, οι πολιτισμικές προσδοκίες και τα έμφυλα στερεότυπα** εξακολουθούν να καθορίζουν τους όρους με τους οποίους οι γυναίκες καλούνται να ζήσουν και να διαχειριστούν τις προσωπικές και επαγγελματικές τους επιλογές. Η **παγίωση της γυναίκας στον ρόλο της βασικής φροντίστριας** και η **έλλειψη θεσμικής ή κοινωνικής στήριξης** εντείνουν τις ανισότητες και περιορίζουν την ουσιαστική ισότητα των φύλων.

Ερώτηση 4

Ποιες είναι οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες που ανήκουν σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, όπως οι μονογονείς ή οι γυναίκες με υιοθετημένα παιδιά, όσον αφορά την επαγγελματική τους ανέλιξη και την κοινωνική αποδοχή;

Απαντήσεις

M.M., 47, γ. «Ως γυναίκα, έπρεπε να δουλέψω πιο σκληρά για να αποδείξω την αξία μου. Και όταν έγινα μητέρα, όλα έγιναν ακόμα πιο δύσκολα. Ξαφνικά, η καριέρα μου δεν ήταν το πρώτο πράγμα που έβλεπαν – έβλεπαν μόνο τη μητέρα, όχι την επαγγελματία.»

K.M., 55, γ «Το γεγονός ότι μεγάλωσα το παιδί μου μόνη από την πρώτη μέρα, χωρίς να έχει προηγηθεί γάμος ή διαζύγιο, φαίνεται ακόμα να προκαλεί αμηχανία ή αρνητικά σχόλια. Νιώθω συχνά ότι η κοινωνία δεν με αντιμετωπίζει ισότιμα – σαν να πήρα έναν λαθος δρόμο. Στον χώρο εργασίας, κάθε φορά που χρειάζομαι άδεια λόγω κάποιας ανάγκης του παιδιού μου, αυτό εκλαμβάνεται σαν προσωπική δυσλειτουργία ή αδυναμία. Είμαι βέβαιη πως αν ήμουν πατέρας στη θέση μου, η ίδια στάση θα γινόταν αντιληπτή ως υπευθυνότητα και αφοσίωση.»

M.E., 35, γ. «Όταν δημιουργήσαμε οικογένεια και ήρθαν τα παιδιά, η εργασία μου έμεινε πίσω χωρίς να υπάρχει ουσιαστικό περιθώριο επιλογής. Έπρεπε να μείνω στο σπίτι, να αναλάβω το μέγαλωμα και τη φροντίδα. Ο σύζυγός μου συνέχισε κανονικά τη δουλειά του, σαν να μην είχε αλλάξει τίποτα στην καθημερινότητά του. Η απόφαση αυτή δεν τέθηκε ποτέ ως κοινή απόφαση, ήταν σχεδόν αυτονόητο ότι εγώ θα θυσιάσω την επαγγελματική μου πορεία»

Σχολιασμός των απαντήσεων

Οι απαντήσεις των συμμετεχουσών φανερώσουν με σαφήνεια ότι οι γυναίκες που ανήκουν σε ευάλωτες κοινωνικές κατηγορίες – όπως οι μονογονείς, οι ανύπαντρες μητέρες ή εκείνες που αναλαμβάνουν υιοθετημένα ή ανάδοχα παιδιά – αντιμετωπίζουν **πολλαπλά εμπόδια**, τόσο στον επαγγελματικό όσο και στον κοινωνικό στίβο.

Η μαρτυρία της **M.M.**, εργαζόμενης και ανάδοχης μητέρας, καταδεικνύει πώς η επαγγελματική της ταυτότητα «υποχωρεί» μόλις αναλαμβάνει το ρόλο της μητέρας, αποκαλύπτοντας τις έμφυλες προκαταλήψεις που εξακολουθούν να καθορίζουν τα κριτήρια αξιολόγησης των γυναικών στον χώρο εργασίας.

Η **K.M.**, ανύπαντρη μητέρα, αναδεικνύει το **κοινωνικό στίγμα** που συνοδεύει την ιδιότητά της, καθώς και την άνιση μεταχείριση στον εργασιακό χώρο. Παρά την αυξανόμενη ορατότητα διαφορετικών μορφών οικογένειας, η ανύπαντρη μητέρα εξακολουθεί να βιώνει **αποδοκιμασία** ή **αδιαφορία**, τόσο σε κοινωνικό όσο και σε επαγγελματικό επίπεδο.

Η Μ.Ε., μολονότι δεν ανήκει σε κάποια «τυπικά» ευάλωτη κατηγορία, προσθέτει μια σημαντική διάσταση: την **υποχρεωτική απόσυρση από την εργασία** λόγω της μητρότητας, φαινόμενο που αποκαλύπτει πώς οι παραδοσιακές έμφυλες προσδοκίες επιβάλλονται ακόμη και σε γυναίκες με επαγγελματική ταυτότητα. Η επιλογή της δεν ήταν προσωπική αλλά πολιτισμικά «προκαθορισμένη», ενισχύοντας την ιδέα ότι η φροντίδα των παιδιών είναι σχεδόν αποκλειστικά ευθύνη της γυναίκας.

Οι παραπάνω μαρτυρίες αναδεικνύουν τη **συνθήκη διατομικής ανισότητας**, όπου το φύλο διασταυρώνεται με την οικογενειακή κατάσταση και την κοινωνική θέση, δημιουργώντας ένα πλέγμα εμποδίων που εμποδίζει την ισότιμη πρόσβαση των γυναικών στην αγορά εργασίας και στην κοινωνική αναγνώριση. Οι γυναίκες αυτές όχι μόνο καλούνται να υπερβούν τις συνήθειες προκλήσεις του επαγγελματικού βίου, αλλά το κάνουν από **ανίσχυρες ή στιγματισμένες κοινωνικές θέσεις**, με λιγότερη υποστήριξη και περισσότερες απαιτήσεις.

Η **ανάγκη για θεσμικές παρεμβάσεις** που να στοχεύουν στις ιδιαίτερες ανάγκες αυτών των ομάδων καθίσταται επιτακτική. Πολιτικές όπως η ενίσχυση της μονογονεϊκής οικογένειας, η αποστιγματοποίηση της αναδοχής και της υιοθεσίας, καθώς και η ισόρροπη κατανομή των οικογενειακών υποχρεώσεων, είναι κρίσιμο βήμα προς τη δημιουργία μιας **πιο δίκαιης και συμπεριληπτικής κοινωνίας**.

6. Συμπεράσματα και συστάσεις

Η παρούσα έρευνα ανέδειξε ότι οι ρόλοι των σύγχρονων Ελληνίδων ως συζύγων, μητέρων και εργαζομένων εξακολουθούν να διαμορφώνονται από έμφυλες κοινωνικές νόρμες, την οικογενειακή δυναμική και την πολιτισμική κουλτούρα. Παρά τη βελτίωση της ισότητας των φύλων, δομικά εμπόδια και κοινωνικές προσδοκίες συνεχίζουν να περιορίζουν τη συμμετοχή των γυναικών τόσο στην οικογένεια όσο και στην αγορά εργασίας²⁰.

Οι μαρτυρίες των συμμετεχουσών αποκάλυψαν το συνεχές δίλημμα μεταξύ καριέρας και οικογένειας, καθώς οι γυναίκες εξακολουθούν να επωμίζονται δυσανάλογο βάρος στις οικιακές εργασίες και τη φροντίδα των παιδιών. Οι ανύπαντρες μητέρες και οι γυναίκες που αναλαμβάνουν εναλλακτικούς οικογενειακούς ρόλους βιώνουν πρόσθετες κοινωνικές και οικονομικές προκλήσεις, ενισχύοντας την ανάγκη για υποστηρικτικές πολιτικές.

Η επαγγελματική ανέλιξη των γυναικών παραμένει περιορισμένη, καθώς οι παραδοσιακές αντιλήψεις συνεχίζουν να επηρεάζουν τις ευκαιρίες τους στην αγορά εργασίας. Παρόλο που η απασχόληση των γυναικών έχει αυξηθεί, η σύγκρουση μεταξύ εργασιακών και οικογενειακών υποχρεώσεων αποτελεί εμπόδιο για πολλές.

---

20 Tsourouffi, M. (2020), *Gendered and classed performances of 'good' mother and academic in Greece*. Στο: *European Journal of Women's Studies*, 27(1), σσ. 9-24.

Συστάσεις για την ισότητα των φύλων

Για να επιτευχθεί ουσιαστική ισότητα, απαιτούνται οι εξής παρεμβάσεις: Αναμόρφωση εργασιακών μοντέλων: Εισαγωγή 4ήμερης εργασίας, υβριδικών μοντέλων και «γονικής ισορροπίας» που επιτρέπουν τόσο στις γυναίκες όσο και στους άνδρες να διαχειρίζονται αποτελεσματικά την οικογενειακή και επαγγελματική τους ζωή.

Υποστήριξη ανδρών φροντιστών & μονογονέων: Διεύρυνση των παροχών γονικής άδειας για πατέρες, ενίσχυση προγραμμάτων υποστήριξης μονογονεϊκών οικογενειών ανεξαρτήτως φύλου και αλλαγή της ρητορικής γύρω από τη φροντίδα των παιδιών ως «γυναικείο ρόλο».

Τεχνολογικές λύσεις για ισότητα στην εργασία: Υιοθέτηση αλγορίθμων χωρίς προκαταλήψεις (bias-free AI) σε διαδικασίες πρόσληψης και αξιολόγησης, διασφάλιση της ισότητας ευκαιριών μέσω της τεχνητής νοημοσύνης και της ανάλυσης δεδομένων.

Ενίσχυση της γυναικείας εκπροσώπησης στην πολιτική και την ηγεσία: Καθιέρωση ποσοτώσεων με πραγματική δέσμευση για γυναίκες σε υψηλόβαθμες θέσεις και δημιουργία δικτύων mentoring για ενδυνάμωση νεαρών επαγγελματιών γυναικών.

Εκπαίδευση σε έμφυλη ισότητα & πολιτικές συμπερίληψης: Ανάπτυξη υποχρεωτικών προγραμμάτων ευαισθητοποίησης για έμφυλα στερεότυπα σε σχολεία και επιχειρήσεις, αλλά και δημιουργία ολοκληρωμένης σεξουαλικής εκπαίδευσης που προωθεί την ισότητα από μικρή ηλικία.

Κατάρτιση των «γυάλινων οροφών» στην επιχειρηματικότητα: Δημιουργία ειδικών χρηματοδοτικών εργαλείων για γυναικείες startups, προγράμματα ανάπτυξης δεξιοτήτων και κίνητρα για εταιρείες που επιτυγχάνουν έμφυλη ισότητα.

Η Ελλάδα του 2025 έχει την ευκαιρία να επαναπροσδιορίσει τον ρόλο της γυναίκας, ενισχύοντας την αυτονομία, την ισότητα και τη συμμετοχή των γυναικών σε όλους τους τομείς. Η αλλαγή στάσεων και πολιτικών μπορεί να οδηγήσει σε μια πιο δίκαιη και συμπεριληπτική κοινωνία, όπου οι γυναίκες δεν θα χρειάζεται να επιλέξουν μεταξύ καριέρας και οικογένειας, αλλά θα μπορούν να διεκδικούν και τα δύο ισότιμα.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Ιωσηφίδης, Θ. (2003) *Ανάλυση Ποιοτικών Δεδομένων στις Κοινωνικές Επιστήμες*. Αθήνα: Κριτική.
- Ιωσηφίδης, Θ. (2017). *Ποιοτικές Μέθοδοι Έρευνας και Επιστημολογία των Κοινωνικών Επιστήμων*. Αθήνα: Τζίολα.
- Κατάκη, Χ. (2012), *Οι τρεις ταυτότητες της ελληνικής οικογένειας: Ψυχοκοινωνικές διεργασίες*. Αθήνα: Πεδίο.

- Μουσουρού, Μ. Α. (2006), *Κοινωνιολογία της σύγχρονης οικογένειας*. Αθήνα: Gutenberg.
- Νόβα – Καλτσούνη. Χ. (2018). *Οικογένεια & Οικογενειακές Σχέσεις*. Αθήνα: Gutenberg.
- Παπαδάκη, Γ. Ε. (2021), *Πολιτικές της συγγένειας: Η υιοθεσία στη σύγχρονη Ελλάδα*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- Πρέσβελου, Κ. & Ρήγα, Α.-Β. (2013), *Η οικογένεια στη Δυτική Ευρώπη και την Ελλάδα, 1910-2010: Κοινωνιολογικές, ιστορικές και ψυχολογικές διαδρομές*. Αθήνα: Πεδίο.
- Ρίτζερ, Γ. (2018), *Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία (4η έκδοση)*. Αθήνα: Τζιόλα.
- Σαββάκης, Μ. (2013), *Μικροκοινωνιολογία και ποιοτική έρευνα: Θεωρητικά παραδείγματα και εμπειρικές εφαρμογές*. Αθήνα: Κριτική.
- Alexander, C. J., Thompson, K., & Edles, L.-D. (2016), *Σύγχρονη εισαγωγή στην κοινωνιολογία: Κουλτούρα και κοινωνία σε μετάβαση*. Αθήνα: Gutenberg.
- Cohen, L & Manion, L & Morrison, K. (2007). *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Michel, A. (2000), *Κοινωνιολογία της οικογένειας και του γάμου: Βασικά στοιχεία για την ελληνική οικογένεια*. Αθήνα: Gutenberg.

Ξενόγλωσση

- Bales, R. F. & Parsons, T. (2014), *Family: Socialization and Interaction Process*. 1η έκδοση (Πρώτη δημοσίευση: 1956). London: Routledge. eBook ISBN: 9781315824307. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315824307>.
- Baum, F., Musolino, C., Gesesew, H. A., & Popay, J. (2021), *New perspective on why women live longer than men: An exploration of power, gender, social determinants, and capitals*. Στο: *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(2).
- Charmaz, K. (2006). *Constructing grounded theory: A practical guide through qualitative analysis*. London: Sage.
- Crenshaw, K. (1991). *Mapping the margins: Intersectionality, identity politics, and violence against women of color*. *Stanford Law Review*, 43(6), 1241–1299.
- Hooks, b. (2000). *Feminist theory: From margin to center* (2nd ed.). Cambridge, MA: South End Press.
- Tibbetts, E. A., Pardo-Sanchez, J., & Weise, C. (2022), *The establishment and maintenance of dominance hierarchies*. Στο: *Philosophical Transactions of the Royal Society B*, 377(1845), σ. 20200450.
- Tsourouffi, M. (2020), *Gendered and classed performances of 'good' mother and academic in Greece*. Στο: *European Journal of Women's Studies*, 27(1), σσ. 9-24.

Βιογραφικά στοιχεία συγγραφέα

Η κα **Σταμάτη Μαρίνα** είναι διδακτόρισα του Τμήματος Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας Πανεπιστημίου Αιγαίου. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα σχετίζονται με την οπτική ανθρωπολογία και την ποιοτική κοινωνική έρευνα με έμφαση σε ζητήματα οικογενειακών σχέσεων και κοινωνικών δεσμών. Άρθρα, ερευνητικές εργασίες και μελέτες της έχουν δημοσιευτεί σε ελληνικά και διεθνή επιστημονικά περιοδικά και σε πρακτικά συνεδρίων με κριτές.

marinastamati@gmail.com

Διεθνής Ηλεκτρονική Περιοδική Έκδοση
Πολιτικές και Κοινωνικές Επιστήμες
Πάτρα, Ιούλιος 2025/ Τεύχος 25 ISSN: 2459-2862
Εκδότης: Παντελής Γεωργογιάννης
<https://ipode.gr/politikes-koινωνikes-epistimes/teuhi/>